

ישראל קרא אותם הכתוב. וכתוב ב', (חגי ב) גדול יהיה כבוד
הבית הזה [קטז] האחרון מן הראשון משמע האחרון הוא השני ואחרי האחרון אין עוד.

ותו: ועוד שאלה יש לי, דאתון אמרין, דאתון קרבין למלכא
עלאה, יתיר מכל שאר עמין שאתם אומרים שאתם קרובים
למלך העליון יותר מכל שאר העמים, מאן דמתקריב למלכא מי שהוא
מקורב למלך, איהו חרי תדיר (יתיר), בלא צערא, בלא
דחילו, ובלא דחיקו. א' הוא שמח תמיד מאוד. ב' הוא נמצא תמיד בלא צער.
ג' ג"כ בלי פחד. ד' ג"כ בלי דוחק. והא אתון בצערא ובדחקה
וביגונא תדיר, יתיר מכל בני עלמא והרי אתם לא כן אלא תמיד
אתם נמצאים בצער ובדוחק וביגון תמיד יותר מכל בני העולם. ואנן לא

אור הרשב"י

כשלבג ויאמר השב ירך אל חקיך והנה שבה
כבשרו, ויאמר לו והיה אם לא יאמינו לקול
האות הראשון והאמינו לקול האות האחרון,
ואח"כ כתוב והיה אם לא יאמינו לשתי
האותות האלה ולקחת מים מן היאור ונחפכו
לדם, ובכל זאת היתה מכת דם אחרי שני
האותות האלו אפי' שכתוב אחרון, וז"ש והיה
הדם לאות על הבתים שהם שני בתי מקדשות
שאפי' שכתוב גדול יהיה כבוד הבית האחרון
מן הראשון בכל זאת אין הוא אחרון אלא יש
אחרון אחרון חביב שהוא הבית השלישי,
רואים אנחנו שאח"כ אמר לו הקב"ה קח מים
מן היאור ויהפך לדם.

[קטז] אמנם רבותינו פירשו שאע"פ שכתוב
אחרון, יש אחריו עוד אחרון חביב, כמ"ש אצל
יעקב אבינו כאשר נפגש עם עשו, כתוב וישם
את לאה וילדיה אחרונים, ואח"כ כתוב ואת
רחל ואת יוסף אחרונים, הרי לפנינו שאפי'
שכתוב אחרון יש אחריו עוד אחרון, והוא
אחרון אחרון חביב. והגר"א זלה"ה תירץ זה על
פי הפסוק "והיה הדם לכם לאות על הבתים"
כאשר הקב"ה נגלה למשה ואמר לו לך ונאל
את עם ישראל, אמר להקב"ה והן לא יאמינו
לי, אמר לו מה זה בידך ויאמר מטה, השליכיהו
ארצה יהי לנחש, ואח"כ אמר לו הקב"ה הבא
ידך בחיך ויבא ידו בחיקו והנה מצורעת

הלימוד היומי

אֶת־קָרִיב לָן צַעֲרָא וְדַחְקָא וַיְגֹנָא כָּלֵל וּאֲנַחְנוּ לֹא מִתְקַרְב אֲלֵינוּ
 צַעַר וְדוּחַק וַיְגֹן כֻּלָּל. אֲנִן קָרִיבִין לְמַלְכָּא עֲלָאָה, וְאִתּוֹן רְחִיקִין
 מִיְהוּדָה וְא"כ נִרְאָה שֶׁאֲנַחְנוּ קְרוּבִים לְמֶלֶךְ הָעֵלְיוֹן וְאַתֶּם רְחוּקִים מִמֶּנּוּ, וְעַל דָּא
 אֵית לָכוּ צַעֲרָא וְדַחְקָא אֲבָלָא וַיְגֹנָא, מַה דְּלֹא אֵית לָן
 וְעַל זֶה יֵשׁ לָכֶם צַעַר וְדוּחַק אֲבַל וַיְגֹן, מַה שֶּׁלֹּא יֵשׁ לָנוּ.

וְתוֹ: וְעוֹד יֵשׁ לִי שְׂאֵלָה שְׁלִישִׁית, דְּאִתּוֹן לָא אֲכָלִי נְבִלָה וְטִרְפָּה,
 בְּגִין דְּתַהוּזִין בְּרִיאִין, וְגוֹפָא דְלִכּוֹן לַהּוּי
 בְּבְרִיאוֹתָא שֶׁאַתֶּם לֹא אוֹכְלִים נְבִלוֹת וְטִרְפוֹת בְּשִׁבִיל שְׂתַהּיּוּ בְרִיאִים וְהַגּוֹף שֶׁלָּכֶם
 יִהְיֶה בְּבִרְיָאוֹת. אֲנִן אֲכָלִינָן כָּל מַה דְּבַעֲינָן, וְאֲנִן תְּקִיפִין
 בְּחִילָא בְּבְרִיאוֹתָא, וְכָל שְׁיִיפִין דִּילָן בְּקִיּוּמֵיהוּ לֹא כּוֹן
 אֲנַחְנוּ, אוֹכְלִים כָּל מַה שֶׁאֲנַחְנוּ רוּצִים נְבִילוֹת וְטִרְפוֹת שְׂקָצִים וְרַמְשִׁים וְכוּ', וְאֲנַחְנוּ חוֹזְקִים
 בְּכַח וּבְבִרְיָאוֹת, וְהָאֲבָרִים שֶׁלָּנוּ בְּקִיּוּמָם וּבְשִׁלְמוֹתָם. וְאִתּוֹן דְּלֹא אֲכָלִין,
 חֲלָשִׁין כְּלָכוּ בְּמַרְעִין בִּישׁוּין, וּבְתַבִּירוֹ, וְיִתִיר מְכָל שְׂאָר
 עַמִּין וְאַתֶּם שֶׁלֹּא אוֹכְלִים כָּל הַתְּאוּוֹת הַלְלוּ הָאֲסוּרִים, אַתֶּם חֲלָשִׁים כּוֹלְכֶם בְּחִלָּיִם
 רַעִים, וְשׁוּרִים יוֹתֵר מִכָּל שְׂאָר הָעַמִּים. עַמָּא דְּסָנִי לְכוֹן אֶלְהָכוֹן בְּכָלָא
 מִכָּאֵן מוֹכַח שֶׁאַתֶּם עִם שְׁשׁוּנָא אַתְכֶם הָאֱלֹהִים שֶׁלָּכֶם בְּכָל וְאִין צַד שֶׁל אֶהְבֵּה כֻּלָּל. סָבָא
 סָבָא, לָא תִימָא לִי מְדִי, דְּלֹא אֲשַׁמְעִינָךְ, וְלֹא אֶקְבֵּל
 מְנַךְ: זְקֵן זְקֵן אֵל תֹּאמֵר לִי שׁוּם תְּשׁוּבָה עַל כָּל הַשְּׂאֵלוֹת הַלְלוּ כִּי לֹא אֲשַׁמַּע מִמֶּךָ וְאִין עַל
 זֶה תְּשׁוּבָה. זְקִיף עֵינָוֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְאֲשַׁנַּח בֵּיהּ, וְאִתְעַבִּיד

תָּלַא דְגַרְמִי הרים עיניו רבי אליעזר הגדול והסתכל בו והתבונן אם יצא ממנו איזה תועלת לעם ישראל, וכיון שראה שאין בו כבר צורך נעשה גל של עצמות.

כִּיּוֹן דְּנַח רוּגְזִיָּה כיון שנח כעסו של ר' אליעזר, **אַתְּדַר רִישִׁיָּה** ובכה, **וְאָמַר** החזיר ראשו ובכה ואמר, כתוב, (תהלים ח) **יְהוָה אֲדוֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שְׁמֹךְ בְּכָל הָאָרֶץ. כָּמָה תִּקְיָה חֵילָא דְשָׁמַא קְדִישָׁא, תִּקְיָפָא בְּכָל אֲרָעָא** כמה חזק ואדיר הכח של השם הקדוש חזק ואדיר בכל הארץ, **וְכָמָה חֲבִיבִין מְלִי דְאֹרִייתָא** וכמה אהובים דברי התורה, **דְּלִית לָךְ מְלָה זְעִירָא דְלֹא תִשְׁבַּח לָהּ בְּאֹרִייתָא** שאין לך דבר קטן ושאלה הקטנה ביותר וכן מעשה שנעשה בעולם שלא תמצא לו שורש ורמז בתורה, **וְלִית מְלָה זְעִירָא דְאֲתִיָּא בְּאֹרִייתָא, דְּלֹא נִפְקַת מִפּוּמִיָּה דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא** ואין לך דבר קטן שנמצא בתורה שלא יצא מפיו של הקב"ה. **מְלִין אֲלִין דְּשָׂאֵל הֵהוּא רָשָׁע, אֲנָא שְׂאֲלֵנָא יוֹמָא חַד לְאַלְיָהוּ** דברים אלו ששאל אותו גוי אני שאלתי יום אחד את כולם מאליהו הנביא זכור לטוב, **וְאָמַר דְּהָא בְּמַתִּיבְתָא דְרִקִיעָא, אַתְסִדְרוּ קַמִּיָּה דְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, וְהָכִי הוּא** ואמר לי שהרי בישיבה של מעלה ברקיע נסדרו אלו הדברים ונשאלו לפני הקב"ה וכך היא התשובה עליהם.

דְּכַד נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם שכאשר יצאו ישראל ממצרים, **בְּעָא קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא לְמַעַבְד לֹזַן בְּאֲרָעָא, כְּמִלְאֲכִין**

הלימוד היומי

קְדִישֵׁינָ לְעֵילָא רצה הקב"ה לעשות אותם בארץ כמלאכים קדושים למעלה,
 וּבְעָא לְמַבְנֵי לֹזַן בֵּיתָא קְדִישָׁא ורצה לבנות להם בית המקדש,
 וּלְנַחֲתָא לִיהּ מִגֹּז שְׁמֵי רְקִיעִין, וּלְנַטְעָא לֹזַן לְיִשְׂרָאֵל,
 נְצִיבָא קְדִישָׁא, פְּגֻזוֹנָא דְדִיּוֹקְנָא דְלְעֵילָא ולהוריד את בית
 המקדש מן השמים ולנטוע את ישראל נטע קודש כדוגמת הדיוקן של מעלה. הָרָא
 הוּא דְכֻתִּיב וְהוּ שְׁכֻתוֹב, (שמות טו) וְתִבְיָאֵמוּ וְתַטְעֵמוּ בְּהַר
 נְחֻלְתָּךְ. בְּאֵן אַתְרַּ בְּאִיזָה מְקוּם בְּמִכּוּן לְשַׁבְּתָךְ פְּעַלְתָּ יְהוָה.
 בְּהָהוּא דְפְעַלְתָּ אַנְתָּ יְהוָה, וְלֹא אַחֲרָא באותו מקום שפעלת אתה
 ה' ולא אחר. מְכוּן לְשַׁבְּתָךְ פְּעַלְתָּ יְהוָה, דָּא זֶה בֵּית רֵאשׁוֹן.
 מְקַדֵּשׁ יְהוָה כּוֹנְנֵי יְדֵיךְ, דָּא זֶה בֵּית שְׁנֵי. וְתִרְוִייהוּ,
 אוֹמְנוֹתָא דְקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲנֹן ושניהם אומנות ידיו של הקב"ה
 הם בעולמות העליונים.

וּמְדַאֲרֵגִיזוּ קַמִּיהּ בְּמִדְבָּרָא, מִיתוּ וכשהרגיזו לפניו במדבר בחטא
 העגל ובמרגלים, מתו, וְאֲכַנְס לֹזַן קוֹדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא לְבִנְיֵיהוּ בְּאַרְעָא והכניס הקב"ה את בניהם לארץ. (אוליפו עובדיהוּ)
 וּבֵיתָא אַתְבְּנֵי עַל יְדָא דְדַבַּר נֶשׁ, וּבְגִין כִּךְ לֹא אַתְקִיִּים
 והבית נבנה על ידי אדם ומשום כך לא התקיים. וְשְׁלֵמָה יְהוָה יְדַע, דְּבְגִין
 דְּהָאֵי עוֹבְדָא דְדַבַּר נֶשׁ לֹא יִתְקִיִּים ושלמה המלך היה יודע שמשום
 שזה הבנין נבנה בידי אדם לא יעמוד, וְעַל דָּא אָמַר, (תהלים קכז)
 אִם יְהוָה לֹא יִבְנֶה בֵּית שׁוֹא עֲמְלוֹ בּוֹנֵי בּוֹ, דְּהָא לִית